

Vidinské noviny

ročník XIV | September 2020 | číslo 5 | zadarmo

PRINÁŠAME VÁM
ŠPECIÁLNE VYDANIE
VIDINSKÝCH NOVÍN

V tomto roku si pripomínáme 100. výročie vzniku Slovenského národného divadla a zároveň aj storočnú tradíciu ochotníckeho divadla vo Vidinej. Nápad zhrnúť všetky poznatky do ucelenej histórie nášho divadla vznikol pri štúdiu historických prameňov, pri zostavovaní životopisov našich významných osobností a tiež počas rozhovorov so žijúcimi pamätníkmi, ktorí si na ochotnícke divadlo dobre pamätali, príp. v ňom aj hrali. Práve títo ľudia boli hlavným dôvodom pre spracovanie divadelných dejín našej obce, ktorá sa môže pýšiť nielen zaujímavou históriou, ale aj bohatou kultúrnou tradíciou, z ktorej môžeme čerpať a neustále sa posúvať dopredu.

Foto: Vidinský ochotníci v hre Krutohlavci v roku 1941.

HISTÓRIA DIVADLA vo Vidinej

1. Obdobie r. 1918 - 1950

ZAČIATKY DIVADLA

Z histórie divadelných tradícií v Novohrade je známe, že divadelné hnutie v Lučenci sa rozvíjalo už od tridsiatych rokov 19. storočia. Obrovskú prácu v tejto oblasti vykonala **Františka Kubínyiová**, manželka Františka Kubínyiho, rodáka z Vidinej. Bola to vzdelaná žena, ktorá ovládala cudzie jazyky, venovala sa literatúre a hudbe. Divadelníci spočiatku hrávali aj v kaštieli vo Vidinej. Zisk z odohratých predstavení dávali na dobročinné účely.

P

očiatky kultúrneho rozvoja u nás sa datujú od roku 1919 po utvorení Československej republiky. Tradičnými ľudovými prejavmi boli cirkevné pašiové hry, svadobné obrady, detské hry... Vo svojej dobe vykonávali dôležitú osvetovú a náučnú činnosť v obci. Okrem zábavy poukazovali aj na negatívne javy v našej spoločnosti. Jedným z prvých podujatí bolo divadelné predstavenie **Kamenný chodníček** v roku 1919, ktoré sa odohralo v priestoroch kaštieľa. Tam v kočiarni bývali aj tanečné zábavy. Neskôr sa divadlá i zábavy usporadúvali v budove Jána Macku – Meľove, v ktorej bola aj krčma. Na uskutočnenie jedného divadelného predstavenia bolo potrebné vynaložiť veľa

námahy – postaviť javisko, vyhotoviť kulisy a to všetko umiestniť do malej miestnosti tak, aby ostalo ešte miesto na hľadisko, do ktorého sa stoličky znášali z celej dediny. Slávnosti, verejné prednášky a večierky sa usporadúvali v škole, kde sa nacvičovali aj divadlá, ktoré sa potom odohrali v Meľove krčme. Javisko pozostávalo z foršní, ktoré sa poukladali na pivové sudy.

Ochotnícke divadlo vo Vidinej sa po roku 1919 rozvíjalo v rámci divadelných súborov a krúžkov dobrovoľného Hasičského zboru, športového klubu, Združenia evanjelickej a Združenia katolíckej mládeže.

ŠKOLA A KAŠTIEĽ

Hlavnými kultúrnymi centrami vo Vidinej na začiatku 20. storočia boli škola a kaštieľ. V škole to bol **učiteľ**, ktorý v rámci svojej mimoškolskej činnosti nacvičil s mládežou malé humorné scény, ktoré sa uvádzali najmä v zime počas sviatkov. Medzi ne môžeme zaradiť hry Ferka Urbánka – **Mam a klam, Rozmajrín, Už sú všetci v jednom vreci, Tri sestry, Strašidlo**. Jeho diela sú obrazmi z dedinského života. Vďaka nim jednoduchý ľud začal do divadla chodiť a naučil sa ho hrať.

Quo vadis.

V období rokov 1927 – 1950 mal Misijný dom v obci veľmi významné postavenie. Mnohým obyvateľom dal prácu a v ťažkých časoch poskytoval obživu. Spoločenský a kultúrny život v obci obohacoval najmä zásluhou **pani grófkych Hedvigy Asbóthovej**. Divadlá sa hrávali počas vidinských pútí na „Božské Srdce“, keď sa tu zišlo väčšie množstvo ľudí aj z okolitých dedín. Hrávalo sa v parku pri kaštieli, kde bolo postavené provízorne javisko s oponou a maľovanými kulisami. Hry boli doprevádzané živou hudbou mechanických organov a spevokolom, ktorý viedol páter Félix Drevek. V roku 1929 nacvičil veľkolepú spevohru **Kristus víťazí**.

Kristus víťazí – dvojhodinová náboženská hra, ktorá formou spevohry ponúkala cirkevné dejiny od Adama až po ukrižovanie. K úspechu hry prispeli aj krásne, ručne vyšívané kostýmy hercov, ktoré na tento účel dala vyhotoviť pani grófkya. Priami herci tejto scény uvádzajú, že niektoré šaty mali v tej dobe hodnotu aj 1 500 korún. Dobré herecké výkony v tejto hre podali Ján Oždáni ako Adam, Pavel Bence ako Kristus, Juraj Rafaj ako Michal archanjel, Ján Barkáč ako Lucifer. Celé predstavenie sprevádzal živou hudbou mladý Ladislav Bence. O úspechu tejto spevohry svedčí aj niekoľko repríz po celom Slovensku, napr. v Banskej Bystrici, Banskej Štiavnici, Dobšinej, Kremnici a v Jesenskom. Niekoľkokrát bola spevohra prezentovaná aj v Lučenci. V septembri 1936 uviedlo hru Združenie katolíckej mládeže s hudobným sprievodom vojenskej kapely 25. pešieho pluku z Lučenca.

Vidinskí divadelníci v hre Quo vadis v roku 1948.

Články v Národnom týždenníku

Činnosť vidinských divadelných súborov bola dobre známa aj v širokom okolí. Správy o divadelných predstaveniach boli uverejňované v nezávislom politickom a spoločenskom Národnom týždenníku v tridsiatych rokoch 20. storočia, napr.

• **DOPIS Z VIDINEJ** Oduševnená vidinská mládež, zoskupená v Športovom klube usporiadala 27. marca t.r. podarené divadelné predstavenie, ktoré sa tešilo veľkej pozornosti obecnstva. Predstavili Urbánkovu hru so spevmi Kamenný chodníček a Už sú všetci v jednom vreci. Všetci účinkujúci...

text: J. Markovič, Národný týždenník, 8. apríla 1932

• **OCHOTNÍCI VO VIDINEJ** Vidinská ochotnícka mládež, združená vo vidinskom Športovom klube s pekným úspechom zahrala divadelnú hru Z otroctva k slobode od Gustáva Zocha, dňa 26. decembra 1932, v pondelok. Účinkujúci, počtom asi 23 osôb...

text: M. Benčok, Národný týždenník, 6. januára 1933

• **DOBROVOĽNÝ HASIČSKÝ ZBOR VO VIDINEJ** pracuje mimo svojho samaritánskeho poslania veľmi dobre i na poli kultúrnom. Skvelý dôkaz tejto svojej práce dal zbor v druhý deň vianočných sviatkov, kedyže v réžii Františka Černaja predniesli ochotníci zboru drámu Maryša od Al. a V. Mršlíka v dobrom preklade A. Halašu, v 5 dejstvách, a veselohru Auto v jednom dejstve od Jána Daučíka...

Národný týždenník, 8. januára 1937

DIVADELNÁ AKTIVITA SPOLKOV A KLUBOV

Pri organizovaní divadelných predstavení sa striedali rôzne spolky a kluby, ktoré v minulosti pracovali vo Vidinej. Združenie katolíckej mládeže uviedlo 3. februára 1935 hru **Pán Tomáš**, ktorú nacvičil páter František Černaj. 21. apríla 1935 hasičský spolok vystúpil s divadelnou hrou **Len aby sme v hanbe nezostali** a 10. júna 1935 Združenie evanjelickej mládeže zahrlo hru **Kocúrkovo**. Účinkujúci herci sa v týchto spolkoch prelínali, preto sa stretávame s tými istými menami v hrách mladých hasičov, športovcov, katolíkov i evanjelikov. Cieľ divadla neutrpel žiadnu ujmu. Naopak, program bol pestrejší.

BÁBKOVÉ DIVADLO

Prvé bábkové divadlo sa uskutočnilo v čase 2. svetovej vojny, 27. februára 1942. Slávnostne ho usporiadalo Združenie evanjelickej mládeže. Počas okupácie Lučenca, keď Vidiná bola hraničnou obcou, býval v obci aj dozorca finančnej stráže **Samuel Klúčik**. Zdarma vyhotovil drevené bábkky i javisko. U majstra Klúčika sa cez vojnu ako chlapec priučil a po jeho odchode už samostatne pracoval na divadelných kulisách **Edo Antal**, významný maliar a pedagóg. Počas oslobodzovacích bojov boli bábkky aj so zariadením zničené, a tak divadielko prestalo fungovať.

DIVADLO PO VOJNE

Po odchode pátra Dreveka z Vidinej v roku 1940 prebrali divadlo pátri Štefan Lapšanský, Ján Kováč a po jeho odchode do misií v roku 1948 sa začal divadlám ve-

novat' Ladislav Bence. Tento nadaný učiteľ a hudobník nacvičoval vo Vidinej aj spevokol. Udalosti ako úmrtie pani grófký, roky 2. svetovej vojny i vládnucou mocou vynútený odchod pátrov misionárov sťažili a spomalili rozvoj ochotníckeho divadla v obci. Za mnohé, historicky vzácné fotografie vďačíme pátrovi Kováčovi a pátrovi Drevekov. „Vo Vidinej nemal nikto fotoaparát. Fotili nás pátri Drevek a Kováč, ktorý odišiel potom do misií...“ (E. Nociarová)

Po oslobodení v roku 1945 sa kultúrna činnosť rozbíhala len veľmi pomaly. Obec bola „finančne slabá, vojnou zničená, opravovala sa škola a detská škôlka. Obec nemala sálu ani javisko, kultúrny dom bol v pláne výstavby. Všetky spolky pracovali v rámci miestnej osvetovej rady.“ Dedina zápasila s mnohými ťažkosťami, napriek tomu bolo vo verejnom záujme obnoviť divadelnú scénu. Dobrovoľné príspevky z Mikulášskeho večierka v roku 1946 boli venované na oponu javiska a opravu kulisní. Divadlá a zábavy sa usporiadali v hostinci a neskôr v miestnosti, ktorú z bývalých maštali patriaciach ku kaštieli misionári prispôsobili na kultúrnu miestnosť. Po odchode misionárov z kaštiela v roku 1950 sa všetky kultúrne podujatia - oslavy, prednášky, hovory (besedy) konali v starom kultúrnom dome pri zvonicike.

Z archívnych materiálov o ľudovo-výchovnej činnosti v obci Vidiná sa dozvedáme, že 25. decembra 1946 Združenie katolíckej mládeže usporiadalo divadelné predstavenie, veselohru **Kto nemiloval, nežil** v réžii učiteľky **Ireny Petkovej**. 16. júna 1947 sa uskutočnilo divadlo o prenasledovaní prvých kresťanov **Quo vadis**. Usporiadala ho katolícka mládež za účasti asi tisíc ľudí. Z hercov tam hral aj Julo Noge, vnuk Linky-néni. Réžisérom 3-hodinového predstavenia bol **Ladislav Bence**. Tento mladý, hudobne veľmi nadaný učiteľ meštianskej školy, režíroval aj hru **Stroskotanci**, ktorá znamenala veľký úspech a víťazstvo v krajskej súťaži.

K ďalším hrám môžeme zaradiť predstavenia 40-tych rokov: **Krutohlavci, Katakomby, Cyril a Metod**. Na týchto hrách sa podieľalo veľa ľudí. Ako všade na Slovensku, tak aj vo Vidinej si musel aspoň raz v živote zahrať divadlo každý zdravý občan. Bolo to ako vysvedčenie, osobný vklad človeka do života obce.

Park pri kaštieli. Scéna zo spevohry Kristus víťazí.

Záznamy v školskej kronike

Okrem spomenutých divadelných predstavení sa v našej obci odohrali aj iné hry, ktoré učiteľ a kronikár J. Strhársky zaznamenal do školskej kroniky:

- 2. september 1922, mládež odohrala veselohru „Hrúza, čo sa tu robí“
- 5. apríl 1926, divadelné hry „Stratený život“ a „O pol noci“
- 26. február 1927, veselohry ochotníckeho divadelného krúžku „Diabol v manželskom raji“ a „Ach tá láska“
- 9. apríl 1928, veselohra divadelného krúžku „Min“
- 12. apríl 1929, školská mládež zahrala veľkonočnú hru „Vzkriesenie“
- 17. apríl 1933, v rámci mierovej slávnosti ČsČK odohrali žiaci divadielko „Šestáček“
- 4. jún 1933, divadelné hry „Strašidlo“ a „Sprostredkovateľ sňatkov“
- 26. december 1933, divadelný krúžok odohral hry „Hrob lásky“ a „Falošní pytači“
- 11. február 1934, divadelné hry „Čo figel, to groš“ a „Slamený vdovec“
- 16. máj 1934, divadelná hra „Posledný hriech v manželstve“
- 25. december 1935, predstavenie miestneho ochotníckeho krúžku „Naši furianti“
- 23. február 1936, evanjelická mládež odohrala hru „Márnotravný syn“

Zisk zo vstupného z jednotlivých predstavení bol venovaný na postavenie javiska, školskú knižnicu, činnosť miestneho hasičského zboru, divadelné kulisy, nové harmónium...

Scéna zo spevohry Kristus víťazí.

PRÍPRAVA A PRIEBEH NEDEĽNÉHO DIVADLA

Písal sa rok 1947. Skúšky bývali vo vtedy opustenom byte vzađu za evanjelickou modlitebňou. Režisérom bol učiteľ **Ladislav Bence**, zanietený divadelník a hudobník. Tvorcom scény býval **Edo Antal**.

„Nadišla celou dedinou očakávaná nedela. Ale nestačilo divadlo len hrať. Herci museli pripraviť všetko, čo k tomu bolo potrebné. Javisko i hľadisko. Na javisko bolo treba zohnať a do krčmy priviezt' zo desať foršní. Tie sa nakladali na plné i prázdne sudy piva a na baky. Potom zavesiť pozadie vymaľované na veľkom plátne, po bokoch postaviť kulisne, s „dvermi a oblôčkami“ z oboch strán. Z jedného pootvoreného oblôčka bude hercom vypomáhať „šopkárka“, nie „šopkár“, to nebola funkcia hodná chlapa! Vpredu namontovať oponu, tak aby sa pri rozťahovaní a zatáňovaní nezadrhala. Požičali si dlhý voz, rebrinák a od kraja dediny na dolnom konci poprechádzali za radom do domácností. V každej prosili o stolce. Ľudia ich ochotne

dávali a niekto z chlapov písal kriedou na dno sedacej časti stolca poznámku, komu stolec patrí. Voz bol vrchovate plný stolcov najrôznejších tvarov a farieb, keď dorazili ku krčme. Odnášali ich do „sálu“ a už cestou triedili tak aby v každom rade boli stolce približne rovnaké. Najkrajšie stolce boli na prvé miesto, ďalšie druhé miesto a bývalo i tretie miesto. Všetko bolo hotové, a tak rýchlo k obedu. Lebo skoro popoludní bolo predstavenie pre deti, vlastne generálka. Za polovičné vstupné než pre dospelých.

Generálka skončila, bolo treba dať do poriadku hľadisko, povedať si, čo bolo dobré, čo by sa hodilo na poslednú chvíľu zmeniť. Za dverami sedeli za stolom dvaja – jeden predával lístky, druhý inkasoval. Ďalší dvaja uvádzali podľa zaplateného miesta, ale aj podľa veku. Starších a starých dopredu, aby dobre počuli. Napätie trvalo, obecenstvo potleskom vyžadovalo zahájenie predstavenia, začiatok sa i napriek poctivej príprave o nejaké minúty omeškal. Oponár konečne uplatnil svoju funkciu, napätie a šum prestali. Aj keď diváci občas počuli skôr šopkára než herca, predstavenie vždy šťastne skončilo. Ľudia sa zdvíhali, rozhliadli sa po svojich stolcoch, aby divadelníkom uľahčili tým, že si ich sami odnesú. Medzi rečou hodnotili určité úseky hry, kritika začala, sotva sa zatiahla opona. Tu sa zväčša chválilo, nesúhlas s hereckými výkonmi si nechávali domov a na pridúce dni. Herci povzbudení úspechom nielenže debatovali o priebehu hry, ale už sa začali tešiť na ďalšie predstavenie. Tým, čo nechodili do školy, alebo do fabriky či do úradu, zostala povinnosť na druhý deň vrátiť všetko tam, kam patrí.“

Ján Kottman – Júdove, Cesta domov, 2018, str. 102 – 104

Emília Luptáková-Nociarová v divadelnej úlohe s doktorom Júliusom Barnom, okolo r. 1950.

DIVADLO V SPOMIENKACH VIDINČANOV

„Vo Vidinej boli dva divadelné súbory. Evanjeličku mládež viedla Irena Petková, vynikajúca učiteľka, prišla z Lovinobane. S učiteľom Júliusom Strhársnym nacvičovali divadlo v škole. V druhom súbore sa angažovala katolícka mládež a viedli ju misionári. Evanjelici hrali divadlo v krčme pána Macuku na Vianoce. Na Veľkú noc bolo zvykom zahrať kabaret, ktorý robili katolíci aj evanjelici, väčšinou študenti.

Keď sme sa presťahovali z Lučenca do Vidinej v roku 1938, mala som šesť rokov. V tom čase divadlo vo Vidinej už malo dlhú tradíciu. Kultúrny dom nebol. Jeden čas nám misionári prepožičali na Bolontove jednu veľkú miestnosť na nácvik divadla. Takí sme boli oduševnení za divadlo, že večer sme chodili peši na Bolontov, tam sme si svietili lampou (cez vojnu elektrina nebola a petrolej bol v obchode na prídel) a neskoro večer „pri mesiačku“ sme sa vracali domov.

Divadlo s misionármi sme mali aj v spoločenskej miestnosti blízko stolárskej dielne pri zvonici. V jednej časti javisko, v druhej hľadisko. Bol tam gramofón, ping-pongový stôl, tie sme odtiahli a mohli sme hrať. Keď zrušili kláštor, táto miestnosť slúžila všetkým.

My sme hrali divadlo a pozývali sme si hostí. Hrali s nami ochotníci, ktorých sme poznali. Aj spolužiaci gymnazisti (Jaro Baláz z Veľkého Krtíša v hre **Buky podpolianske** r. 1950). Ku-

lisly maľovali bratia Tibor a Karol Končošovci i Edo Antal. Bolo to na úrovni.“

Emília Nociarová

„V minulosti mala Vidiná okolo päťsto obyvateľov. Vtedy tu už hrali známi ochotníci, napr.: Milka Nociarová, Darinka Kotmanová, Laco Bence, Laco Bakša, Oľga Ješková. Keď navštevovali strednú školu, tak už starý pán učiteľ Strhársky robil s nimi divadlá.

V Misijnom dome v parku na rohu kaštiela bola vyvýšenina a na nej stálo javisko. Tam sa hrali divadlá. **Dedina žila v tom, že na Veľkú noc musí byť divadlo aj na Vianoce musí byť divadlo. Bola tanečná zábava, ale predňou muselo byť divadlo. To bola tradícia.** To sa vrylo do pamäti ľudí a to bol sviatok pre Vidinú: „Aha, hrajú divadlo. Máme našich hercov.“

Jozef Kucej

2. Obdobie r. 1950 – 1979

Po odchode Júliusa Strhárskeho, dlhoročného učiteľa a riaditeľa školy vo Vidinej, nastúpil na jeho miesto od 1. septembra 1950 **Pavel Danko**. V tom čase mal už za sebou trinásťročnú pedagogickú prax v Ochodnici na Kysuciach a Lučenci. Bol aktívnym funkcionárom v rôznych organizáciách. Jeho mimoškolská činnosť bola zameraná najmä na oblasť kultúry a osvetu. Nacvičoval divadlá, najmä s mládežou, ale aj s dospelými. Na školských slávnostiach, ktorých sa v hojnom počte zúčastňovala aj verejnosť, program vyplňovali žiaci, napr. spevmi, tančekomí, recitáciami a rôznymi výstupmi.

REŽISÉR VIDINSKÝCH OCHOTNÍKOV

Pavel Danko nadviazal na dlhoročnú tradíciu divadla a ako režisér i herec významnou mierou prispel k oživeniu divadelníctva v obci. Pod jeho vedením sa ochotnícky divadelný súbor vypracoval medzi najlepšie v okrese.

4. marca 1951 usporiadala miestna skupina ČSM divadelné predstavenie **Kubo** od Jána Hollého. S hrou vystúpili v Cinobani a Kalinove. Mala veľký úspech, preto ju vo Vidinej znovu odohrali 3. júna 1951. Najúspešnejší z hercov boli Július Barna, ktorý stvárnil postavu Kuba, Emília Luptáková – Nociarová ako cigánka, Emília Kotmanová a Ladislav Bakša.

Mládež združená v ČSM sa v roku 1953 zúčastnila pretekov v ľudovej umeleckej tvorivosti a nacvičila divadelnú hru **Dobrodružstvo pri obžinkoch**. Za účasti troch divadelných súborov sledovali Vidinčania 12. a 13. februára 1955 obvodné kolo ľudovej umeleckej tvorivosti a 24. apríla krajskú divadelnú súťaž jednoaktoviek. Tieto predstavenia boli usporiadané na našom javisku pre blízky vzťah našich občanov ku kultúrnym podujatiam, čo zaručovalo plné hľadisko a veľkú podporu účinkujúcim.

Umenie na divadelných doskách skúšali aj žiaci. 8. marca 1956 pri príležitosti osláv MDŽ pripravili v rámci detskej umeleckej tvorivosti scénu **V škole v prírode**. V priebehu školského roku 1955/56 nacvičil P. Danko tri divadelné hry: s mládežou hru **Zlatovláska** a **Stratil sa hlásnik Cibula** a s rodičmi a družstevníkmi hru **Škriatok**. Okrem mladších ochotníkov v nej vystupovali aj dospelí: Pavla Končošová, Mária Končošová, Mária Kamiačková, Mária Pavkovečková, Mária Pivarčiová, Elena Očkayová, Michal Kotman – Horný, Ján Bútor a Pavel Barna. Nasledujúci rok, opäť pri oslave MDŽ, zahrali žiaci divadelnú hru **Všadebol**. 8. a 9. mája 1957 pri príležitosti Dňa oslobodenia vystúpili žiaci s hrou **Červená Katuska**. Vybierané obnosy zo vstupného boli použité na úhradu školských výletov. Po skúsenostiach vidinských ochotníkov nacvičila divadlo aj miestna Poľnohospodárska škola. 14. februára 1958 zahrali pre Vidinčanov hru **Radúz a Mahuliena**.

Súbor začínajúcich ochotníkov z radov mládeže zahral 5. apríla divadelnú hru **Juvelír** pre žiakov školy. Hru nacvičil Pavel

Kristus víťazí.

Márnotratný syn – premiéra na Veľkú noc 1936, sediaci prvý zľava je učiteľ Július Strhársky.

Danko. 12. apríla sa mládež s touto hrou zúčastnila súťaže okresného kola divadelných súborov ČSM v Divíne a obsadila 1. miesto. So staršími ochotníkmi nacvičil P. Danko divadelnú hru **Sedliacka láska**. 23. marca sa súbor s touto hrou zúčastnil na okresnej súťaži v Lehôtke. Obsadil 1. miesto a postúpil do krajského kola.

28. júla 1963 divadelný ochotnícky súbor ČSM v réžii P. Danka zahral hru **Otvorený oblok**. 5. októbra 1963 sa súbor zúčastnil prehliadky divadelných súborov v Modrom Kameni s hrou **Faraóni**. Hru nacvičil P. Danko.

NÁSTUP MLADEJ GENERÁCIE

Po niekoľkých rokoch útlmu na divadelných doskách prišlo k oživeniu. Zaslúžila sa o to **mladšia generácia ochotníkov**. So skúseným pedagógom a režisérom telom i dušou P. Dankom nacvičili v roku 1973 úspešnú divadelnú hru od Jána Chalupku **Všetko naopak** s hereckým obsadením: Jozef Kucej, Jana Lehocká, Jarka Hroncová, Ján Števak, Vladimír Kucej, Peter Kropáč, Dušan Palík, Jana Barkáčová, Želka Očkajová a Ján Pavkovček.

V lete 1974, po 24-ročnom pôsobení na základnej škole vo Vidinej odchádza Pavel Danko do zaslúženého dôchodku. Dankovci sa presťahovali do Lučenca. Nadšenie pre divadlo však ostalo a pretrvávalo i naďalej. Divadlo stále viedol pán Danko, ale na skúšky s ním chodieval aj jeho pomocník, profesor Pavol Karas, skúsený režisér divadelného súboru Timrava. Výborná spolupráca celého kolektívu vyvrcholila v roku 1975 na súťaži *Divadelná jar* v Cinobani, kde sa Vidinčania predstavili hrami **Ulička** a **Ženský zákon**. Veľkým úspechom bolo ocenenie

našich hercov, bratov Jozefa a Vladimíra Kucejovcov za najlepšie herecké výkony.

DIVADLO V SPOMIENKACH VIDINČANOV

„V Lučenci aktívne pôsobil učiteľský divadelný súbor Timrava a jeho členom bol aj učiteľ Danko. Divadlo bolo jeho srdcu veľmi blízke. Keď prišiel učiť do Vidinej, venoval sa mládeži. Založil tu divadelný súbor, v ktorom aj hrával. Nás nacvičoval v meste, v súbore Timrava. Niekoľkých Vidinčanov, ktorí sme chodili do gymnázia, zasvätil do divadelného umenia. Bol taký vynikajúci, že sme aj my, študenti, založili na gymnáziu divadelný súbor. Jeho členmi boli napr. aj doktor Barna, Laco a Jano Bakšovci, Edo Antal, Paľo Macko, Tibor Končoš, Karol Končoš... A mali sme úspech. V roku 1953 sa víťazom celoštátnej súťaže stal lučenecký súbor Timrava.

Nebolo vždy všetko ideálne. Boli aj hádky, aj trápenia, aj rozpady. Divadlo pretrvávalo, pokial' sa našiel niekto, kto „horel“ a „zapaloval“ druhých.“

Emília Nociarová

„Učiteľ Danko bol vedúcim osvetovej besedy. Vybral hru, my, mladí sme sa zišli a podľa toho nás poobsadzoval. Dohodli sme sa, že náš prvý zárobok pôjde pre osvetovú besedu a ostatné na Klub mladých. Účesy nám robila Táňa Stašáková, Hana Očkayová nám pomáhala pri obliekaní a kulisy vyrábali Juraj Kotman s Milanom Kucejom.

Divadelná jar trvala týždeň. Z každého zúčastneného súboru vyhlasovali najlepšieho herca a herečku. Ale u nás boli herci takí dobrí, že v našom súbore boli za herecké výkony ocenení dvaja muži – Jožo a Vlado Kucejovci.“

Jana Strculová

„Pán riaditeľ Danko nedokazoval svoju rozhodnosť a obetavosť voči nám a k povolaniu len v škole pri vyučovaní, ale hlavne v kultúrnej oblasti. Od začiatku nám s manželkou vstúpovali lásku k literatúre a kultúre tým, že sme čítali texty, prednášali básničky a hrali ochotnícke divadlo na scéne v starom kultúrnom dome, ktorý stál blízko evanjelickej zvonice. Bolo veľmi milé, keď sme s pánom riaditeľom vytvárali zo sadry „kopyto“ hlavy vlka, aby sme mohli z novinového papiera, gleja či škrobu na tom kopyte vytvarovať hlavu vlka, oblepiť ju bielym papierom a nakoniec prilepiť oči, namaľovať a vyfarbiť srst'. Potom sme vyrábali vlčí kožuch z chlpatéj baranej vesty a nesmel chýbať ani chvost vypnutý tvrdým oceľovým drôtom. Jednoducho povedané, aby som mohol po javiskových skúškach hrať vlka v Červenej čiapočke a rafinovane sa pohybovať medzi kulisami stromov k posteli, kde v perinách ležala spolužiačka „babička“.

Vladimír Galád, Vidinčan žijúci v Prahe

Všetko naopak – herci s režisérom Pavlom Dankom, sediaci prvý sprava.

3. Obdobie r. 1979 – 1989

Tretie obdobie divadelnej histórie je úzko spojené s hercom, režisérom a veľkým nadšencom ochotníckeho divadla Jánom Pavkovčekom (4. 4. 1945 – 31. 5. 2011). Narodil sa vo Vidinej a v 50-tych rokoch navštevoval miestnu ľudovú školu. V tom čase tu pôsobil učiteľ Pavel Danko, ktorý ako skúsený herec a režisér od začiatku pestoval medzi žiakmi blízky vzťah k divadlu. Učil ich spievať, recitovať a každý rok nacvičoval scény a divadielka, s ktorými školáci vystupovali na rôznych podujatiach.

JÁN PAVKOVČEK

V roku 1974 začal s činnosťou divadelný ochotnícky súbor základnej organizácie Socialistického zväzu mládeže pri Cestných stavbách n. p. Lučenec. Nacvičovali divadelné hry najmä z ľudového prostredia, napr. Starý zalúbenec, Ženba, Bankrot... Ján Pavkovček tu pracoval ako vodič a bol dušou celého kolektívu mladých ochotníkov. Spoznal sa s mnohými hercami, režisérmi a stal sa súčasťou veľkej rodiny divadelníkov.

Ján Pavkovček sa divadlu venoval od polovice 60-tych rokov. Všetky svoje skúsenosti rád odovzdával mladším zverencom a najmä divadelnému súboru Škorec. Štyri roky pôsobil u režiséra Vlada Sadíla. V Okresnom osvetovom stredisku v Lučenci vykonával funkciu predsedu pre ochotnícke divadlá dospelých. Všestrannú aktivitu na divadelných doskách zastavila choroba. Zdravotný stav sa mu zhoršoval do takej miery, že mu umožňoval pohyb len na invalidnom vozíku. V najťažších chvíľach mu bola najväčšou oporou manželka Eva. Ján Pavkovček zomrel 31. mája 2011.

DIVADELNÉ ŠTÚDIO

V roku 1979 vzniklo vo Vidinej Divadelné štúdio pri Okresnom osvetovom stredisku v Lučenci so sídlom v Kultúrnom dome. Činnosť štúdia riadil **Vladimír Sadílek**, režisér Komornej scény Národného divadla v Bratislave. V jeho réžii uviedli divadelníci 28. februára 1979 hru **Antigona**. Hralo sa bezprostredne medzi ľuďmi. Javisko bolo v strede sály a dookola sa sedelo. Klasické maľované kulisy sa prestali používať. V úlohe Kreóna hral J. Pavkovček.

Všetko naopak, zľava: Žela Očkayová, Jana Barkáčová, Vlado Kucej, Jozef Kucej, Ján Števáč, Ján Pavkovček.

Ulička, zľava: Ján Pavkovček, Oľga Ješková, Jozef Melicherčík, Jozef Kucej, Jana Lehocká

DIVADELNÝ SÚBOR ŠKOREC

Myšlienka pokračovať s divadlom a oživiť kultúru vo Vidinej našla v radoch domácich nadšencov veľkú podporu. Požiarna ochrana fungovala ako jeden z najlepších spolkov v obci. Mala vyše sto členov a jej predsedom bol **Milan Kaplán**. Spolu s **Jánom Pavkovčekom** dali dohromady mladý ambiciózny kolektív a pod záštitou dobrovoľného požiarného zboru vytvorili v roku 1981 **ochotnícky divadelný súbor Škorec**. Jeho členmi boli:

Juraj Melicherčík, Štefan Kocúr, Ľuba Šuleková, Anna Hrončeková, Elena Kamenská, Vladimír Gelhoš, Ján Spodniak, Drahomíra Kamenská, Pavel Mišík, Viera Kotmanová, Jana Machyniaková, Ildikó Balážová, Miroslav Jackuliak, Jozef Švantner, Dušan Šulek, Vlado Golian, Dáša Ondrášiková, Iveta Kamenská. Dobrovoľní hasiči sa venovali deťom, dorastu aj dospelým a organizovali spoločenský život v obci. Prostriedky na svoju činnosť si vedeli sami zarobiť. V čase žatvy vozili pšenicu, organizovali brigády, tanečné zábavy, motoristické burzy a nacvičovali divadlo. O technické zabezpečenie sa starali Ján Kaplán, Jozef Obrtal a Martin Barčiak. Divadlom žila celá dedina.

Prvou divadelnou hrou bola **Kuchárky z Ovseného**. S ňou sa Vidinčania predstavili na súťaži v Poltári 24. apríla 1982 a získali 1. miesto. V súťaži Poltárska jar si Škorec víťazstvo zopakoval aj v roku 1984 hrou **Príhoda s metérom**. Nasledovali hry: **Strašne ošemetná situácia**, **Prelúdium v mol** a **Tri hrste fazule**. V dejisku celoslovenskej prehliadky ochotníckych divadelných súborov 7. - 9. novembra 1986 v Solčanoch zaujala hra dobrými hereckými výkonmi, réžiou, minimálnym množstvom rekvizít i výraznejšou hrou svetiel, pretože na javisku sa miestami súčasne prelínali aj dve scény. Posledným nacvičeným divadlom bola hra **Nohavice** v roku 1989, ktorú však pre Nežnú revolúciu už na verejnosti neodohrali.

SKUPINA CREDO

Súčasťou divadla bola aj hudobná skupina Credo. Pod hlavičkou Požiarnej ochrany hrávala v širokom okolí. Postupne sa z nej stala vychytená kapela so zvučným menom. Vrchol kariéry dosiahla na Súťaži politickej piesne v Martine, kde kapela vyhrala. Otvorila sa jej úžasná profesionálna dráha. Tragická nehoda však negatívne ovplyvnila jej ďalšiu činnosť.

SPOMIENKY NA JÁNA PAVKOVČEKA

„Pri Cestných stavbách mali mladí divadlo. Jano tam hral. Bol tam hlavný protagonista, odtiaľ si ho pamätám. Ako človek aj ako herec bol vynikajúci. Veľmi milý a spoľahlivý. Mala som ho rada. Spolupracoval s nami. Škorec sa volalo to divadlo vo Vidinej.“

Mária Ambrušová, riaditeľka Novohradského osvetového strediska v Lučenci

„Hrali sme spolu v niekoľkých hrách. Janko bol komediálny typ herca a veľmi zaniatený divadelník. Aj jeho mama hrávala divadlo, asi to mal po nej. Bol to spoločenský chlapec a s každým vychádzal dobre. V divadle pri Cestných stavbách robil pomocného režiséra pánovi Žigovi. Rád športoval, v rámci podniku sme hrávali volejbal a chodili na športové turnaje.“

Stanislav Karman, divadelný herec

„Divadlo fungovalo preto, lebo to viedol jeden človek a mal rešpekt. Nemôžu rozhodovať viacerí, lebo to nefunguje. Keď Janko povedal: „Urobíš to takto! Bolo jedno, či sa ti to páči alebo nie, jednoducho to povedal a urobilo sa to takto. Bez diskusie.“

Anna Kaplánová

„Jančí bol kamarát. Nerobil rozdiely, či bol niekto starší alebo mladší, mal rovnaký meter na každého. Keď sme hrali divadlo, bol pán režisér. Ale už keď sme sedeli a bavili sa, tak sme sa oslovovali po mene. Bol pre nás prirodzenou autoritou.“

Drahomíra Kuceková

„S Janom sme boli obrovskí kamaráti. Ťahali sme za jeden povraz. Keď sme chceli niečo dosiahnuť, tak sme to aj tak museli robiť. Lebo inak sa to nedalo. Keby sme mali rôzne názory, jednoducho nebolo by dnes o čom hovoriť. Ľudí to v tom čase veľmi oslovilo a hlavne ten kolektív, ktorý sme dali dokopy.“

Milan Kaplán

„Nikdy nezabudnem ako hrali Kuba. Janov otec v 1974 roku zomrel a mal pohreb. A toho Kuba mal Janko hrať. Vraví mame: „Mama, ja to neodohrám!“ A mama mu povedala: „Musíš, syn môj, musíš ísť a odohrať.“ S pohrebom sme museli počkať, lebo prišiel pozdejší. Ale úlohu zahral a takto mu slzy stekali. Všetci sa smiali a on plakal.“

Eva Pavkovčková, manželka

4. Obdobie – súčasnosť

Po roku 1989 činnosť divadelníkov pomaly utíchla. Mladí ľudia poodchádzali za prácou, do škôl alebo si založili rodiny. Ďalší, ktorí by chceli hrať, neprišli. Ani režisérsku štafetu nik neprevzal. Predsa len nejaké svetlé momenty sa z času na čas objavili. Napr. divadelný súbor Timrávák pri Mestskom kultúrnom stredisku v Lučenci a Gymnázium B. S. Timravy nacvičil v réžii Arpáda Szabóa divadelné hry **Páva** (premiéra 11. decembra 1997 v DK Európa) a **Kráľ Ubu** (premiéra 26. apríla 1999). V nich si zahrali aj naši študenti: Michal Kmeť, Miroslav Kmeť, Iveta Kosorínová...

Z príležitostných vystúpení môžeme spomenúť aj scénky folklórneho súboru Škorec nacvičené na rôzne reprezentatívne podu-

jatia, napr. *Vianočný stôl, Dožinky...*

Po dlhšom čase sa verejnosti predstavil miestny novo-zložený **ochotnícky divadelný súbor „Dolinka“**, ktorý 22. decembra 2012 spríjemnil predvianočný čas občanom našej obce ľudovou veselohrou v jednom dejstve pod názvom **Tri vrecia zemiakov**. Môžeme len veriť, že zo strany našich ochotníkov to nebolo posledné predstavenie.

ODKAZ NA ZÁVER

„Dedina žila v tom, že na Veľkú noc musí byť divadlo, aj na Vianoce musí byť divadlo. Bola tanečná zábava, ale pred ňou muselo byť divadlo. To bola tradícia. To sa vrylo do pamäti ľudí a to bol sviatok pre Vidinú.“

Jozef Kucej, niekdajší dlhoročný starosta obce

Podarí sa oživiť v obci dlhoročnú tradíciu? Máme to vo vlastných rukách, alebo ...to záleží len a len na nás.

ZLATÁ ÉRA VIDINSKÉHO OCHOTNÍCKEHO DIVADLA

Storočná história nášho divadla je jedinečná a je odkazom pre súčasnú i budúcu generáciu. Odkrýva vtedajší spôsob života, spoločenské hodnoty aj vzťahy medzi ľuďmi. Časť neopakovateľnej histórie je zachytená aj na dobových fotografiách. To všetko by sa nemohlo uskutočniť, keby za tým neboli ľudia – celý rad významných osobností, na ktorých môžeme byť hrdí. Napr. štedrá pani grófka, zaniatení učitelia, obetaví pátri misionári, dôsledný kronikár, sebavedomí študenti, žiaci, mimoriadne spoločensky žijúci občania atď. Divadlo ich spájalo a bolo súčasťou ich života. Keby nebolo divadla, Vidiná by nebola Vidinou. Týmto príspevkom chcem poďakovať a vzdať úctu všetkým, ktorí nám toto vzácne a ušľachtilé dedičstvo zanechali.

Text: Marián Jeleň

Literatúra: Školská kronika obce Vidiná CULKA, D. a kol. Vidiná 1335-2005. 670. výročie prvej písomnej zmienky obce. Lučenec: PS-LINE, 2005. 117 s. ISBN 80-969381-3-4

Foto: archív Miroslava Janšťa

